Loke klipper Sivs hår

En historie om den svikefulle Loke

Tekst/illustrasjoner:
Anne Schjelderup/Clipart.com
Filosofiske spørsmål:
Anne Schjelderup og Øyvind Olsholt
Sist oppdatert: 14. desember 2003

Loke er en lurendreier og en spøkefugl. Han er ikke egentlig en gud, men er av jotunslekt. Det sies at han i sin ungdom blandet blod med Odin og derved ble hans blodsbror. Det er derfor han får bo med gudene i Åsgard — til tross for at han finner på den ene fantestreken etter den andre. For selv om Loke ofte bringer gudene opp i mange kinkige situasjoner, er Lokes kløkt også til god hjelp for gudene.

En annerledes morgen i Åsgard

Det er tidlig morgen på Trudvang gård. En katt reiser seg lat fra teppet der den har ligget, strekker seg og gjesper. Plutselig høres et skingrende skrik: «Håret mitt! Det er borte!»

Plutselig er det leven og spetakkel overalt. Dørene åpnes og ut av sovekamrene kommer søvnige og hutrende skikkelser. Skriket høres ikke lenger, bare høylytt hulking. Nå høres også et brøl fra samme retning: «Hva i svarte er dette? Hvem har våget seg på denne fantestreken? Det er nok Loke, den slyngelen. Men bare vent til jeg får tak i ham! Jeg skal knuse hvert ben han har i kroppen!»

Lokes løfte

Siv setter seg opp i sengen. For et øyeblikk siden var hun forferdet og fortvilet. Men nå er hun redd. Ektemannen Tor er ikke til å spøke med. Når han er sint, er det best å passe seg. Hun stryker over den blanke skallen sin hvor hun inntil i natt hadde det mykeste og vakreste hår en kan tenke seg. «Siv med håret» blir hun kalt, for ingen gudinne har slikt vakkert hår som henne. Men nå er det borte, klippet vekk hvert eneste hårstrå.

Loke henger og dingler fra Tors knyttede neve. Tennene skrangler i munnen på ham, det er så vidt han greier å snakke: «Jeg skal skaffe nytt hår til Siv altså! Jeg skal skaffe henne et enda penere hår. Hun skal få hår av det reneste gull. Jeg lover! Æresord!»

«Hvem tror på det du lover?» grynter Tor. «Du din krypende orm, ditt ord gir jeg ikke mye for. Men det spiller forsåvidt liten rolle. Har du ikke skaffet Siv nytt hår innen imorgen, så skal jeg sørge for at du ikke har et helt ben igjen i hele kroppen. Så, avsted nå. Du får ikke kaste bort tiden!» Derved slenger han Loke avsted bortetter tunet.

Og Loke kaster ikke bort tiden. Han skjønner at denne gangen har han gått for langt med strekene sine. Men det var jo vanvittig morsomt å høre skriket til Siv da... Loke humrer i skjegget.

Dvergene smir nytt hår til Siv

Ned på jorden bærer det, inn i fjellet til dvergenes rike. Han oppsøker *Ivaldes* sønner, de er nemlig kjent for å være mestere til å smi. De kan frembringe alt mulig med sine hammerslag.

Loke vet hvordan han skal snakke for seg, og det tar ikke lang tid før disse dyktige dverger er i ferd med å smi nytt hår til Siv — i det reneste gull! Ikke bare lager de det glatt og mykt som silke, de lager det også slik at det vil feste seg til Sivs hode straks hun tar det på og vokse som annet hår. «Ja, det var ikke verst,» sier Loke når håret er ferdig. «Men nå når dere først er i gang, kan dere kanskje vise meg flere av deres smedkunster?»

Loke tenker det er best å ha med flere gaver til gudene, så er han sikker på at de vil tilgi ham. Og dvergene, de smir. Nå smir de et skip i gull som kan gå like godt til lands som til vanns. Dette skipet får alltid vind i seilene straks de heises, og når ferden er over kan det brettes sammen og bli så lite at det kan puttes i lommen. Dvergene er stolte av skipet sitt. De kaller det for *Skibladner*.

Spydet *Gugne* smir de også: et spyd som treffer alt det siktes på. Gungne lar seg ikke stoppe hverken av skjold eller mur. Loke gliser fornøyd. Dette skal bli noe å ta med hjem til gudene! Skal se om de ikke setter pris på ham da?! Loke føler seg riktig ovenpå og holder hodet høyt.

Lokes veddemål

Men se, det er flere dverger i fjellet som kan smi. Der står *Brokk*, broren til selveste *Sindre*, mestersmeden. Loke føler seg så ovenpå at han tar til å skryte. Ikke kan vel Sindre smi noe lignende disse gavene som han har fått med seg til gudene.

Når Loke først er i gang med å skryte, ja, da tar han skikkelig i. Han er så sikker i sin sak at han like gjerne vedder hodet sitt på at Sindre ikke greier å smi like prektige kunstverk. Brokk tar imot veddemålet. Han går med Sindre inn i smia og de setter i gang med å smi. Sindre legger et digert svineskinn inn i essen og ber Brokk om å blåse uten stans til han kommer tilbake.

Loke står på gangen og venter. Han angrer på at han veddet hodet sitt. Om han bare hadde holdt munn! Det er best han tar seg en tur inn og kikker. Loke gjør seg om til en flue. Han klarer akkurat å presse seg inn gjennom nøkkelhullet. Han ser Brokk blåse ved essen. Han må få distrahert ham fra arbeidet sitt. Loke flyr bort til Brokk og setter seg på armen hans. Han biter til så hardt han kan. Men Brokk enser ikke bittet, han blåser like jevnt og trutt som før. Nå hører Loke skrittene til Sindre, så det er best å komme seg tilbake.

Sindres tre mesterverk

Sindre kommer inn i smien og tar arbeidet ut av essen. Det er en stor gris med bust av det reneste gull. Den busten lyser i mørket, og derfor skal grisen hete *Gyllenbuste*. Gyllenbuste kan løpe fortere enn den raskeste hest. Ja, dette er vel noe til kunstverk å vise frem! Loke svetter, og tar seg til halsen.

Sindre og Brokk går inn i smien for andre gang. Denne gangen legger Sindre gull i essen, og ber Brokk om å blåse som før. Så går han ut. Loke går frem og tilbake utenfor døren. Han må få forstyrret ham på en eller annen måte. Hva det nå enn er Sindre holder på å smi, så må det ikke bli perfekt!

Igjen forvandler Loke seg til en flue. Denne gangen setter han seg på halsen til Brokk, og biter til av alle krefter. Men Brokk vil ikke la seg distrahere. Tappert holder han på å blåse som før, selv om Loke biter av alle krefter. Når Sindre kommer kan han ta ut en praktfull gullring, *Draupne*. Den er laget slik at det hver niende natt drypper åtte like store og flotte ringer fra den. Nå er Loke virkelig nervøs.

Men Sindre er ikke ferdig. Den tredje gangen legger han masse jern på essen. Igjen ber han Brokk om å blåse, og forteller ham at arbeidet vil bli helt ødelagt om han holder opp bare et eneste øyeblikk.

«Nå eller aldri,» tenker Loke idet han flyr gjennom nøkkelhullet. Denne gangen setter han seg mellom øynene på Brokk. Han biter så hardt at blodet sildrer ned i Brokks øyne så han knapt kan se. Nå må Brokk ta hånden et øyeblikk vekk fra belgen for å blåse bort fluen. Slik får det siste arbeidet en liten mangel.

Sindre har smidd en hammer som er slik at den treffer alt som blir siktet på, og kommer tilbake til hånden til den som har kastet den. *Mjølner* skal den hete — men den riktignok litt for kort i skaftet.

Veddemålet avgjøres

Det er gudene som må avgjøre veddemålet. Nå bærer det i vei mot Åsgard. Loke føler seg ikke særlig bra. Han lurer på hvordan det vil kjennes å få skåret vekk hodet. Denne gangen blir det kanskje vanskelig å finne en utvei. Å, om han bare hadde passet munnen sin!

Gudene bestemmer at Odin, Tor og Frøya skal dømme i veddemålet. Loke gir Odin spydet Gungne som alltid treffer sitt mål. Til Tor gir han gullhåret, som Tor setter på hodet til sin vakre Siv. Straks setter det seg fast og vokser som annet hår, og Siv er vakrere enn noen gang før. Frøy får det prektige skipet Skibladner som går like godt til lands som til vanns. Gudene mumler anerkjennende: «Jo, dette var noe til gaver!»

Nå er det Brokk sin tur. Han gir Odin ringen Draupne, som drypper gullringer hver niende natt. Til Frøy gir han grisen Gyllenbuste som løper like fort som den raskeste hest og som lyser i mørket. Til Tor gir han hammeren Mjølner, og gudene skjønner straks at de her har fått sitt mektigste våpen.

Med hammeren blir veddemålet avgjort, Brokk har vunnet og Loke har tapt. Nå vil Brokk skjære av hodet på Loke. «Hei, stopp!» skriker Loke. «Hodet har du vunnet, men halsen får du ikke røre!» «Nei vel,» sier Brokk, «men da gjør jeg som jeg vil med hodet ditt. Og munnen din vil jeg sy igjen! Ut av den kommer jo ellers bare løgn og skryt og fanteri!» sier Brokk og syr igjen Lokes munn.

Ideer til filosofiske samtaler

1. Siv ble forferdet og Tor ble sint da de oppdaget at Loke hadde klippet håret av Siv i løpet av natten. Men hvorfor var det så ille å miste håret? Det vokser jo ut igjen. Dessuten kunne hun gå med lue for ikke å fryse i mellomtiden. Var det ekstra ille fordi håret hennes var så usigelig vakkert? Er det verre å miste noe som er vakkert enn noe som ikke er vakkert? Hvorfor/hvorfor ikke?
2. Hvilken forskjell tror du det gjør for Siv å miste håret? Hvilken forskjell tror du det gjør for mannen hennes, Tor? Synes du det spiller noen rolle hvordan vi ser ut på håret? Hvorfor/hvorfor ikke?
3. Når Loke hang og dinglet i Tors knyttneve, lovet han å skaffe nytt hår til Siv. Synes du Tor behandlet Loke på en riktig måte her? Loke ba ikke om unnskyldning, men gjorde opp for seg likevel. Burde han ha bedt om unnskyldning likevel? Hadde det vært en bedre løsning dersom Tor og Siv hadde snakket med Loke istedenfor å bli sint på ham slik at Loke kunne forstå at de ble lei seg? Hva ville du ha gjort hvis du var Siv / hvis du var Tor / hvis du var Loke?
4. Loke ville ha med flere gaver til gudene for å blidgjøre dem. Er gaver en fin måte å få venner på? Blir vi glad i dem som gir oss gaver? Eller blir vi mere glad i gavene? Kan det hende vi begynner å mislike en som gir oss mange gaver? Hvordan er det i tilfelle mulig? Kan vi «kjøpe oss venner»? Kan vi «kjøpe oss uvenner»?
5. Loke er så stolt over gavene som han har med til gudene at han tar til å skryte — selv om det ikke er han som har laget gavene. Hvordan er det mulig å være stolt av noe som en annen person har laget? Blir vi stolte av å eie noe? Hvis du ikke eide noen ting, hadde det vært umulig å være stolt da?
6. Loke vedder hodet sitt på at gavene hans er finest. Etterpå angrer han på veddemålet. Tror du at han egentlig tenkte over hva han gjorde da han veddet hodet sitt? Hender det at vi blir så ivrige etter å imponere andre at vi helt «mister hodet»? Hvis ja, hvordan er det mulig? Er det fordi det er viktigere for oss å bli store i de andres øyne enn å bevare vårt eget liv?
7. *Filosofisk skråblikk*
   Loke lurer seg unna straffen etter å ha tapt veddemålet ved å påpeke at det var hodet han veddet, ikke halsen. Brokk kan derfor ikke skjære hodet av ham for da må han jo nettopp skjære i halsen. Loke redder seg ved en eldgammel filosofisk teknikk: å tolke et uttrykk eller begrep helt bokstavelig, løsrevet fra en vanlig tolkning av uttrykket eller begrepet.

   Da Loke «veddet hodet», tolket alle det slik at dersom han tapte, så kunne Brokk kappe hodet av ham. Ingen tenkte på at for å kunne skille hodet fra kroppen, så må man også forgripe seg på halsen. Og halsen hadde jo ikke Loke veddet. På den måten kunne Loke motsette seg halshugning. Som vi ser kan det være svært viktig å være oppmerksom på hva og hvordan ting blir sagt.

   Nå var jo Loke ganske heldig i denne situasjonen da: Brokk nøyde seg med å sy igjen munnen hans. Han kunne isteden ha valgt å knuse hodet hans med en sten — så lenge halsen forble urørt.